NORAKSTS

ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A420580910
AA43-0272-13/5

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2013.gada 27.martā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents V.Poķis,
tiesneses I.Amona un S.Liniņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *J.S.* pieteikumiem par Ieslodzījuma vietu pārvaldes faktisko rīcību (bezdarbību), kas izpaudās kā *J.S.* turēšana */ieslodzījuma vieta/* necilvēcīgos un antisanitāros apstākļos, medicīnisko pakalpojumu nesniegšanu un atlīdzinājuma Ls 100 000 apmērā noteikšanu, sakarā ar *J.S.* apelācijas sūdzībām par Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 24.maija spriedumu un 2011.gada 24.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvalde (turpmāk - Pārvalde), izskatot 2009.gada 29.decembrī saņemto *J.S.* sūdzību par uzturēšanās apstākļiem un medicīnisko aprūpi */ieslodzījuma vieta/* (turpmāk - Cietums), 2010.gada 12.janvārī pieņēma lēmumu Nr.1/13-S/5873 (turpmāk – Pirmais lēmums), ar kuru attiecās atlīdzināt *J.S.* morālo kaitējumu Ls 100 000, zaudējumus Ls 1000 apmērā, jo nekonstatēja Cietuma prettiesisko faktisko rīcību.

Pirmais lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[1.1] Attiecībā uz sūdzībā minēto par dzīvojamo kameru ventilācijas sistēmas funkcionēšanu norādāms, ka Latvijā nav neviena normatīvā akta, kas kaut kādā veidā reglamentētu prasības ventilācijai ieslodzījuma vietās un nav normatīvo aktu, kas nosaka konkrētus mikroklimata parametru pieļaujamos lielumus. Cietuma kamerās tiek nodrošināta gan dabiskā, gan mehāniskā ventilācija.

[1.2] Attiecībā uz kameras pārpildīšanu norādāms, ka dzīvojamās platības normas cietumos kopmītņu tipa telpās vienam ieslodzītajam nevar būt mazāka par 2,5 m^2 (*J.S.* gadījumā ir 3,33 m^2 uz cilvēku), kamera ir aprīkota ar dienas, nakts

apgaismojumu un ventilāciju, kas atbilst Latvijas Sodu izpildes kodeksa (turpmāk - Kodekss) 77.panta prasībām.

[1.3] Attiecībā uz sūdzībā norādīto par neapmierinošajiem medicīnas apstākļiem un veselības stāvokli pēc sirdslēkmes (2008.gada 9.septembrī pēc „čefīra" lietošanas *J.S.* notika sirdslēkme) norādāms, ka *J.S.* tika pārvests uz Latvijas cietumu slimnīcu. Līdz 2009.gada septembrim *J.S.* saņēma nepieciešamo balsta terapiju (zāles) Cietuma medicīnas daļā. Pēc ārstēšanās slimnīcā sirds ritma traucējumi *J.S.* vairāk netika konstatēti. Sirds darbība *J.S.* uz sūdzības izskatīšanas brīdi bija ritmiska un normas robežās. Sūdzības izskatīšanas laikā Pārvalde konstatēja, ka vispārējais veselības stāvoklis *J.S.* bija apmierinošs, par ko liecina elektrokardiogrammas (EKG) ieraksti diennakts garumā, kas ļauj novērtēt pacienta sirds darbību ikdienas apstākļos. Līdz ar to medicīnisko indikāciju *J.S.* nosūtīšanai uz Veselības un darbspējas ekspertīzes ārstu komisiju ekspertīzes veikšanai invaliditātes piešķiršanai nav.

[1.4] Attiecībā uz sūdzībā minētajiem apgalvojumiem, ka Cietumā vienā kamerā tiek turēti ieslodzītie bez veselības traucējumiem kopā ar HIV inficētiem, hepatītu slimojošajiem un no tuberkulozes izārstētiem ieslodzītajiem, norādāms, ka saskaņā ar starptautiskajām normām un rekomendācijām nav atļauts izolēt ieslodzītos, kuriem ir HIV infekcija, vīrusa hepatīta B vai C infekcija, pārslimota tuberkuloze un dažas citas slimības. Minētie ieslodzītie sadzīves apstākļos nav bīstami apkārtējiem, izņemot gadījumus, ja tiek veikti dzimumkontakti neaizsargātā veidā vai injekcējot narkotiskās vielas ar vienu nesterilu šļirci.

[1.5] Tā kā Pārvalde nekonstatēja Cietuma faktisko rīcību, ar kuru *J.S.* varētu būt nodarīts kaitējums, līdz ar to nav konstatējami arī zaudējumi, kas būtu jāatlīdzina.

[2] Pārvalde, izskatot 2010.gada 5.februārī saņemto *J.S.* iesniegumu par apstākļiem Cietumā, kurā viņš tiek turēts necilvēcīgos un antisanitāros apstākļos, 2010.gada 27.aprīlī pieņēma lēmumu Nr.1/15-S/531 (turpmāk – Otrais lēmums), ar kuru atteicās atlīdzināt *J.S.* morālo un personisko kaitējumu Ls 70 000 apmērā, jo nekonstatēja pārkāpumus viņa turēšanas apstākļos ieslodzījuma vietā.

Otrais lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Cietumā regulāri tiek veikta telpu un dzīvojamo kameru deratizācija un dezinfekcija. Gadījumos, ja tiek konstatēts, ka dzīvojamās kamerās ir iemitinājušies insekti vai grauzēji, administrācija nekavējoties veic nepieciešamos pasākumus insektu un grauzēju likvidēšanai. Gadījumā, ja konstatēta grauzēju esamība cietuma telpās, cietuma administrācija nekavējoties nodrošina attiecīgo pasākumu veikšanu.

[2.2] Gadījumos, kad Cietuma telpās notiek kratīšanas, kuru gaitā tiek demontēta grīda, sienas vai griesti, pēc kratīšanas pabeigšanas Cietuma administrācija nekavējoties nodrošina nepieciešamo remonta darbu veikšanu.

[2.3] No tiesību normām neizriet tiešs brīvības atņemšanas iestāžu pienākums atsevišķi turēt smēķējošus un nesmēķējošus notiesātos. Tomēr šāds pienākums cietuma administrācijai rodas tajā brīdī, kad saņemts notiesātā lūgums par viņa pārvietošanu uz kameru, kurā netiek smēķēts. Konkrētajā gadījumā

Cietuma administrācija no *J.S.* iesniegumus ar lūgumiem pārvietot viņu uz citu kameru nav saņēmusi. *J.S.* izvietošana vienā kamerā, kurā smēķēt ir aizliegts, ar smēķējošiem notiesātajiem nekādā veidā nevar kaitēt *J.S.* veselībai, jo Cietuma administrācija dara visu iespējamo, lai pasargātu nesmēķējošos notiesātos no tabakas dūmu klātbūtnes.

[2.4] Veicot iesniegumā norādītās informācijas pārbaudi saistībā ar uzturēšanas apstākļiem Cietuma Grīvas nodaļas pirmā režīma korpusa kamerā Nr.6, Pārvalde konstatēja, ka minētās kameras platība ir 35,4 m^2, kurā atrodas 9 notiesātie. Kamerā ir logi, tā aprīkota ar gultām, galdu un krēsliem, pie kuriem ieslodzītie var apsēsties, kamerā ir skapīši un plaukti mantu glabāšanai. Lai notiesātie varētu lasīt arī diennakts tumšajā laikā, kamerā ierīkots mākslīgais apgaismojums, ir ērti pieejama tualete un izlietne, kas norobežotas no dzīvojamās telpas atsevišķi izolētajā telpā. Minētā kameras ventilācija iespējama divos veidos – dabīgā veidā, caur logiem, kā arī izmantojot kamerā ierīkoto ventilācijas sistēmu. Kameras dzīvojamā platība pilnībā atbilst Kodeksa 77.panta pirmajā daļā noteiktajām normām.

[2.5] Cietuma Grīvas nodaļas pirmajā korpusā ierīkota virtuve, līdz ar ko notiesātajiem ir iespēja ēdiena gatavošanai izmantot speciāli paredzēto telpu, nevis darīt to dzīvojamā kamerā. Tāpat notiesātajiem ir nodrošināta iespēja centralizēti veikt virsdrēbju mazgāšanu, nevis mazgāt un žāvēt virsdrēbes dzīvojamā telpā.

[2.6] Tā kā Pārvalde nekonstatēja, ka ar Cietuma administrācija rīcību būtu ierobežotas *J.S.* cilvēktiesības, Cietuma administrācijas rīcība, kas saistīta ar *J.S.* turēšanas apstākļiem, nav uzskatāma par faktisko rīcību. Nekonstatējot Cietuma administrācijas prettiesisku faktisko rīcību, Pārvalde nekonstatēja arī zaudējumus.

[3] 2010.gada 15.februārī Administratīvajā rajona tiesā saņemts *J.S.* (turpmāk - pieteicējs) pieteikums par Pirmā lēmuma atcelšanu un morālā un fiziskā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 100 000 apmērā. Pieteikumā norādīts, Cietums neatbilst Eiropas standartiem, jo Cietuma kamerās nav ventilācijas, kameras ir pārpildītas, tajās nav karstā ūdens, ieslodzītos, kuriem nav veselības traucējumu, kamerā izvieto kopā ar HIV inficētiem, ar hepatītu slimojošiem un ar tuberkulozes izārstētiem ieslodzītajiem. Attiecībā uz medicīnas aprūpi pieteicējs norāda, ka Cietuma Medicīnas daļas atsakās nosūtīt pieteicēju uz ekspertīzi invaliditātes piešķiršanai sakarā ar 2008.gada 9.septembrī notikušo sirdslēkmi. Par minēto pieteicējs lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 100 000 apmērā.

[4] 2010.gada 21.jūnijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums par Cietuma rīcību, turot pieteicēju necilvēcīgos apstākļos. Pieteikumā lūgts arī atlīdzināt pieteicējam nodarītos zaudējumus Ls 70 000 (100 000 eiro) apmērā.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 24.maija spriedumu noraidīts pieteicēja pieteikums par Pirmā lēmuma atcelšanu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 100 000 apmērā. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietā ir strīds par to, vai Cietuma administrācija ir pieļāvusi prettiesisku faktisko rīcību, kuras rezultātā tiek radīti neapmierinoši notiesāto turēšanas apstākļi Cietumā, kā arī vai tiek nodrošināta pieteicēja veselības stāvoklim atbilstoša veselības aprūpe.

[5.2] No Cietuma administrācijas 2010.gada 21.aprīļa paskaidrojuma tiesa secināja, ka pieteicējs uz sūdzības izskatīšanas brīdi atradās kamerā, kuras platība ir 34 m^2 un tajā atradās 9 ieslodzītie. Līdz ar to dzīvojamā platība vienam ieslodzītajam kamerā, kurā atradās pieteicējs, ir lielāka par 3 m^2. Tādējādi tiesa secināja, ka kamera, kurā uzturējās pieteicējs, atbilst likumā noteiktajām prasībām. Nav pamatoti pieteicēja apgalvojumi, ka kameras ir pārpildītas. No minētā apstākļa, tiesas ieskatā, neizriet secinājums par pieteicēja tiesību uz cilvēcīgu izturēšanos pārkāpumu.

[5.3] Attiecībā uz pieteicēja norādīto par ventilāciju kamerās Cietumā tiesa norādīja, ka Cietuma kamerās tiek nodrošināta gan dabiskā, gan mehāniskā ventilācija, pieteicēja norādītais, ka cietuma kamerās nav vispār ventilācijas neatbilst faktiskajai situācijai.

[5.4] Pieteicējs norādīja, ka Cietumā vienā kamerā tiek turēti ieslodzītie bez veselības traucējumiem kopā ar HIV inficētiem, hepatītu slimojošajiem un no tuberkulozes izārstētiem ieslodzītajiem. Attiecībā uz minēto tiesa norādīja, ka saskaņā ar starptautiskajām normām un rekomendācijām nav atļauts izolēt ieslodzītos, kuriem ir HIV infekcija, vīrusa hepatīta B vai C infekcija, pārslimota tuberkuloze un dažas citas slimības. Minētie ieslodzītie sadzīves apstākļos nav bīstami apkārtējiem, izņemot gadījumus, ja tiek veikti dzimumkontakti neaizsargātā veidā vai lietojot narkotiskās vielas ar vienu nesterilu šļirci. Izolēti tiek tikai ieslodzītie, kuri slimo ar infekcijas slimībām akūtā stadijā. Tā kā pieteicējs nav norādījis, ka kamerā atrodas ieslodzītie ar minētām slimībām akūtā stadijā, tiesa secināja, ka ieslodzītie, kuriem ir HIV infekcija, vīrusa hepatīta B vai C infekcija, tuberkuloze anamnezē pamatoti netiek izolēti no citiem ieslodzītajiem. Līdz ar to pieteicēja pretenzijas nav pamatotas.

[5.5] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa nekonstatēja, ka Cietuma administrācija ir pieļāvusi prettiesisku faktisko rīcību, kuras rezultātā tiek radīti neapmierinoši notiesāto turēšanas apstākļi Cietumā. Tādējādi pieteikums daļā par Cietuma minētās faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku ir noraidāms kā nepamatots.

[5.6] Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu tiesības uz medicīnisko aprūpi ir reglamentētas Kodeksa 78.pantā un Ministru kabineta 2007.gada 20.marta noteikumos Nr.199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs” (turpmāk – Noteikumi Nr.199).

No Kodeksa 78.panta pirmās un otrās daļas, kā arī Noteikumu Nr.199 6., 13. un 14.punkta izriet, ka ieslodzījuma vietai (iestādei) jānodrošina ieslodzīto personu primārā veselības aprūpe ieslodzītā atrašanās vietā; saistībā ar neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu – ja cietumā nav iespējams sniegt neatliekamo medicīnisko palīdzību, ieslodzījuma vietai (iestādei) jānosūta ieslodzītais, nodrošinot apsardzi, uz ārstniecības iestādi, kas atrodas ārpus ieslodzījuma vietas.

Tiesa konstatēja, ka Cietumā ir izveidota medicīnas daļa un ka 2008.gada 9.septembrī, kad pēc „čefīra" lietošanas pieteicējam noteikta sirdslēkme, pieteicējs tika pārvests uz Latvijas cietumu slimnīcu, kurā ārstējies līdz 2008.gada 15.oktobrim. Līdz 2009.gada septembrim pieteicējs saņēma nepieciešamo balsta terapiju (zāles) Cietuma Medicīnas daļā. Pēc ārstēšanās slimnīcā sirds ritma traucējumi pieteicējam vairāk netika konstatēti. Sirds darbība pieteicējam uz sūdzības izskatīšanas brīdi bija ritmiska un normas robežās. Pieteicēja sūdzības izskatīšanas laikā atbildētāja konstatēja, ka vispārējais veselības stāvoklis pieteicējam bija apmierinošs, par ko liecina elektrokardiogrammas (EKG) ieraksti diennakts garumā, kas ļauj novērtēt pacienta sirds darbību ikdienas apstākļos. Līdz ar to, medicīnisko indikāciju pieteicēja nosūtīšanai uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisiju ekspertīzes veikšanai invaliditātes piešķiršanai nav. Ievērojot minēto, tiesa konstatēja, ka pieteicējam tika nodrošināta veselības aprūpe Cietumā. Līdz ar to tiesa Cietuma administrācijas rīcību saistībā ar veselības aprūpes nodrošināšanu atbilstoši pieteicēja veselības stāvoklim atzina par tiesisku, t.i., par atbilstošu tiesību normām – Noteikumu Nr.199 14.punktam, savukārt pieteikumu daļā par Cietuma minētās faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku noraidīja.

[5.7] Tā kā Cietuma administrācijas faktiskā rīcība netika atzīta par prettiesisku, noraidāms arī pieteikums daļā par morālā kaitējuma, kas nodarīts ar minēto faktisko rīcību, atlīdzinājumu.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 24.maija spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

[7] Ar Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 24.augusta spriedumu: 1) noraidīts pieteicēja pieteikums daļā par iestādes faktisko rīcību (bezdarbību), kas izpaudās kā pieteicēja turēšana Cietumā necilvēcīgos apstākļos, un zaudējumu Ls 70 000 (100 000 eiro) apmērā noteikšanu; 2) atstāts bez izskatīšanas pieteicēja pieteikums daļā par mantisko zaudējumu atlīdzināšanu Ls 1000 apmērā. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Lietā ir strīds par to, vai par prettiesisku ir atzīstama Cietuma faktiskā rīcība, turot pieteicēju laika posmā no 2009.gada 30.janvāra līdz 2010.gada 1.janvārim 6.kamerā cilvēka cieņu pazemojošos apstākļos, un attiecīgi vai atbildētājai uzliekams pienākums atlīdzināt pieteicējam nodarīto kaitējumu.

[7.2] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk - Satversme) 89.pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

No Satversmes 95.panta, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - Konvencija) 3.panta, kā arī Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 7. un 10.panta kopumā izriet, ka ir aizliegta necilvēcīga, cilvēka cieņu pazemojoša un slikta izturēšanās pret personu.

Proti, konkrētās lietas ietvaros pēc iespējas jānoskaidro pieteicēja apgalvojuma patiesums. Pat ja reālas rīcības nav bijis, bet pamatoti (ārpus

pamatotām šaubām, kā to formulējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa) ir izdarāms secinājums, ka iestādes rīcība tiešām būtu tāda, kā norādījusi persona, tad ir pietiekami, lai tiesa varētu izdarīt secinājumu par cilvēktiesību aizskārumu.

[7.3] Tiesa nekonstatēja, ka pieteicējs Cietumā turēts antisanitāros apstākļos, jo atbildētāja ir veikusi nepieciešamo pasākumu kompleksu, lai kamerā nebūtu iespēja dzīvot insektiem vai citiem dzīvniekiem (piemēram, pelēm). Papildus minētajiem pasākumiem tikai izmantotas arī peļu lamatas, ko apliecina akts Nr.7 un Nr.12 *(lietas 104. un 107.lapa)*.

[7.4] No lietas materiāliem izriet, ka 6.kameras platība ir 35,4 m^2, kurā laika periodā no 2009.gada 30.janvāra līdz 2010.gada 22.aprīlim atradušies 8 ieslodzītie *(lietas 103.lapa)*.

Saskaņā ar Kodeksa 77.panta pirmo daļu notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs, nodrošināmi epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstoši sadzīves apstākļi. Dzīvojamas platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 2,5 m^2 vīriešiem (..).

Ievērojot minēto, tiesa secināja, ka konkrētajā laika periodā attiecīgi katram ieslodzītajam tika nodrošināta nedaudz mazāk par 4 m^2 platība. Līdz ar to tiesai nav pamata secināt, ka kamera būtu pārpildīta.

[7.5] Attiecībā par pārējiem apstākļiem, proti, ka kamerā atrodas gultas, vai ieslodzītie veic citas darbības (gatavo ēst, dzer tēju, žāvē drēbes), vai tā tiek uzkopta, tiesas ieskatā, neizriet secinājums, ka līdz ar minētajiem apstākļiem būtu pārkāptas pieteicēja tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos.

No atbildētājas paskaidrojumiem izriet, ka Cietuma Grīvas nodaļas pirmajā korpusā ierīkota atsevišķa telpa ar tam nepieciešamo aprīkojumu – virtuve. Tātad notiesātajiem ir iespēja ēdiena pagatavošanai izmantot speciāli paredzēto telpu, nevis darīt to dzīvojamā kamerā. Notiesātajiem ir nodrošināta iespēja centralizēti veikt virsdrēbju mazgāšanu, nevis mazgāt un žāvēt virsdrēbes dzīvojamā telpā.

Iepriekš minētais tiesas ieskatā norāda, ka ieslodzīto darbības kamerā (ēst gatavošana, tējas dzeršana, drēbju žāvēšana) nav bijusi pamatota ar ārējiem apstākļiem, bet gan bijusi pašu ieslodzīto gribas brīva izpausme. Līdz ar to nav pamata secināt, ka, ja ieslodzītās personas izvēlas dzert tēju un gatavot ēst kamerā, tad pastāvētu cilvēka cieņu aizskaroši apstākļi. No lietas materiāliem tiesai nav pamata secināt, ka šie apstākļi (darbības) nodarītu kaitējumu pieteicēja veselībai, kas būtu vērtējams kā būtisks. Ja pieteicējam, uzturoties kamerā, ir radušies veselības traucējumi, tad sākotnēji būtu jāvēršas pie cietuma ārsta. Taču lietā nav dokumentu, kas apliecinātu, ka pieteicējs būtu vērsies pie ārsta ar sūdzībām par minēto apstākļu izsauktajiem veselības traucējumiem.

[7.6] No Kodeksa 18.panta pirmās daļas un Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" 13.punkta neizriet tiešs brīvības atņemšanas iestāžu pienākums atsevišķi turēt smēķējošus un nesmēķējošus notiesātos. Iestāde atzinusi, ka šāds pienākums cietuma administrācijai rastos tajā brīdī, kad tiktu saņemts notiesātā lūgums par viņa pārvietošanu uz kameru, kurā netiek smēķēts. Tomēr, pārbaudot informāciju, iestāde, nekonstatēja, ka pieteicējs strīdus laika posmā būtu izteicis

šādu lūgumu. Lietas materiālos arī nav pierādījumu, ka pieteicējs būtu vērsies pie Cietuma administrācijas ar iesniegumu, kurā būtu izteiktas pretenzijas par smēķēšanu kamerā un iespēju pārcelt uz citu kameru.

Ievērojot minēto, tiesa secināja, ka Cietuma administrācijai nebija pamata pārvietot pieteicēju uz kameru, kurā uzturas citi nesmēķējoši ieslodzītie. Tādējādi tiesa nekonstatēja apstākļus, kas būtu par pamatu Cietuma administrācijas rīcības atzīšanai par prettiesisku. Pieteicēja apgalvojumi par viņa turēšanu kamerā, kurā citi ieslodzītie smēķētu, un pieteicēja prasību ignorēšanu neapstiprinās ar lietā esošajiem materiāliem.

[7.7] Tiesas ieskatā pārējie pieteicēja norādītie apstākļi (grīdas dēļu demontāža, kameras uzkopšanai tiek izmantoti ķīmiski līdzekļi) nav pietiekami pamatoti, lai izdarītu secinājumu par iestādes rīcības prettiesiskumu un pieteicēja būtisku cilvēktiesību ierobežojumu. Vispārzināms, ka telpu uzkopšanai tiek izmantotas vielas, kas tiek iegūtas rūpnīcās ķīmisku procesu rezultātā. Minētais apstāklis nav par pamatu secinājumam, ka minēto produktu (mazgāšanas līdzekļu utt.) izmantošana telpu uzkopšanā būtu uzskatāms par cilvēktiesību pārkāpumu, vai ka sadzīves ķīmijas (mazgājamo līdzekļu) izmantošanai būtu nepieciešamas speciālas zināšanas vai iemaņas.

Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka pieteicēja norādei uz veselības traucējumiem (sirds operācija) nav saskatāmas tiešas cēloniskas sekas tam, ka iespējamie veselības traucējumi būtu saistīti tikai ar apstākļiem Cietuma kamerā. Proti, šāds pieteicēja apgalvojums neapliecina to, ka pieteicēja turēšana 6.kamerā būtu ietekmējusi viņa veselību tādā mērā, kas liecinātu par būtisku kādu pieteicēja interešu vai tiesību aizskārumu.

[7.8] Tiesa secināja, ka visi iepriekš minētie apstākļi kopumā pēc savas būtības, ņemot vērā pieteicēja atrašanos Cietumā no 2009.gada 30.janvāra līdz 2010.gada 1.janvārim (2010.gada 22.aprīlim – kad pieteicējs tika pārvests uz Jēkabpils cietumu), nevarēja radīt būtisku pieteicēja tiesību aizskārumu, un ka nav konstatējama prettiesiska atbildētājas faktiskā rīcība. Tāpat tiesa konstatēja, ka arī Latvijas Cilvēktiesību centrs ir apmeklējis Grīvas cietumu un, novērtējot sadzīves apstākļus, nav norādījis uz kritiskiem sadzīves apstākļiem šajā cietumā *(sk. Monitoringa ziņojumu par slēgtajām iestādēm Latvijā, 2006.gads, 140.-141.lpp. http://www.humanrights.org.lv/html/lv/aktual/publ/29038.html?yr=2006)*.

Tiesai nav pamata arī apšaubīt iestādes un cietuma administrācijas sniegto informāciju, lai gūtu priekšstatu par cietuma apstākļiem. Līdz ar to pieteicēja izteiktie apgalvojumi neapstiprinās ar pietiekoši ticamiem faktiem par to, ka Cietuma 6.kamerā ir bijuši necilvēcīgi un antisanitāri apstākļi, kas būtiski ierobežojuši pieteicēja cilvēktiesības, kas garantētas Satversmes 95.pantā.

[7.9] Pastāvot iepriekš konstatētajiem apstākļiem, tiesa secināja, ka nav konstatējama par prettiesisku atbildētājas faktiskā rīcība, līdz ar ko šāds pieteicēja prasījums ir noraidāms.

[7.10] Tā kā tiesa nekonstatēja, ka ar lietas materiāliem būtu pierādīta atbildētāja prettiesiska faktiskā rīcība, attiecīgi nav pamata secināt, ka pieteicējam, izciešot sodu Cietuma 6.kamerā laika posmā no 2009.gada 30.janvāra līdz 2010.gada 1.janvārim, būtu nodarīts personiskais un morālais kaitējums. Līdz ar to

nav pamata personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanas pienākuma uzlikšanai atbildētājai.

[7.11] 2011.gada 21.jūlijā tiesā saņemts pieteicēja iesniegums *(lietas 161.lapa)*, no kura izriet, ka pieteicējs papildus lūdz atlīdzināt nodarītos zaudējumus Ls 1000 apmērā, jo pieteicējam bija nepieciešams izmantot cita ieslodzītā palīdzību (tulkot iesniegumu). No minētā secināms, ka pieteicējs lūdz atlīdzināt viņam nodarīto mantisko zaudējumu (Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.pants) Ls 1000 apmērā.

Tā kā no lietas materiāliem neizriet, ka pieteicējs būtu vērsies pie atbildētājas ar iesniegumu par mantisko zaudējumu atlīdzināšanu Ls 1000 apmērā, tiesa secināja, ka pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Līdz ar to pieteicēja pieteikums daļā par mantisko zaudējumu atlīdzināšanu Ls 1000 apmērā atstājams bez izskatīšanas, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk - APL) 278.panta 1.punktu.

[8] Par Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 24.augusta spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

[9] Ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2012.gada 21.novembra lēmumu iepriekš minētās lietas apvienotas vienā tiesvedībā.

[10] Saskaņā ar APL 245. un 304.panta pirmo daļu lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[11] Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja pieteikums par Pārvaldes faktiskās rīcības prettiesiskuma konstatēšanu un kaitējuma un zaudējumu atlīdzināšanu nav pamatots un tādēļ ir noraidāms. Pieteicēja prasījums par Cietuma faktisko rīcību, nesniedzot 2008.gada 9.septembrī medicīnisko palīdzību, ir atstājams bez izskatīšanas, pamatojoties uz APL 278.panta pirmās daļas 1.punktu.

[12] APL 307.panta ceturtā daļa noteic, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šajā gadījumā šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar procesa dalībnieku sniegtajiem paskaidrojumiem un pieteikumā (sūdzībā) un apelācijas sūdzībā ietvertajiem argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances spriedumi ir pamatoti, izņemot daļā, kurā atstāts bez izskatīšanas pieteikuma prasījums par zaudējumu atlīdzību Ls 1000 apmērā. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, kas norādīta sprieduma

[5],[7] punktos, izņemot [7.11] punktu, un atkārtoti APL 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus nenorāda.

[13] Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs 2009.gada 29.decembrī un 2010.gada 5.februārī iesniedza Pārvaldei pēc satura līdzīgus pieteikumus par cietsirdīgas vai cieņu pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu sakarā ar pārapdzīvotību un slikto ventilāciju, antisanitārajiem apstākļiem ieslodzījuma vietā, nenosūtīšanu uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisiju ekspertīzei invaliditātes noteikšanai.

Novērtējot apgabaltiesas rīcībā esošo informāciju secināms, ka šīs lietas ietvaros ir izvērtējams laika periods no 2009.gada 30.janvārim līdz 2010.gada 1.februārim, kad pieteicējs atradās kamerā Nr.6 */ieslodzījuma vieta/*. Par iepriekšējiem periodiem izvērtējums ir sniegts Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 27.septembra spriedumā lietā Nr.A42808309 (atstāts negrozīts ar 2012.gada 22.jūnija spriedumu lietā Nr.SKA-219/2012), savukārt par turpmākajiem periodiem ir ierosinātas citas lietas.

[14] No lietas materiāliem secināms, ka pieteicējs laika posmā no 2009.gada 30.janvāra līdz 2010.gada 22.aprīlim atradās kamerā Nr.6, kuras platība ir 35,4 m^2. Kamerā atradās 9 ieslodzītie, tādējādi secināms, ka kameras apdzīvotības blīvums bija 3,93 m^2 uz vienu personu.

No Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izriet, ka gadījumā, ja konstatēts, ka platība uz vienu ieslodzīto ir mazāka par 3 m^2, tas ir pietiekami Eiropas Cilvēktiesības konvencijas 3.panta pārkāpuma konstatēšanai. Tajā pašā laikā arī lielāka platība – 3 līdz 4 m^2 uz vienu ieslodzīto – neizslēdz pārkāpuma konstatēšanu, ņemot vērā ventilācijas un gaismas trūkumu.

[15] Saskaņā ar 2010.gada 27.aprīļa Pārvaldes lēmumā norādīto kamerā ierīkots mākslīgais apgaismojums, ir arī pieejama tualete un izlietne, kas norobežotas no dzīvojamās telpas atsevišķā izolētā telpā. Minētā kamerā ventilācija iespējama divos veidos – dabīgā veidā caur logiem kā arī izmantojot kamerā ierīkotu ventilācijas sistēmu (piespiedu iesūknējošā un izvelkošā ventilācija).

Pieteicējs sākotnēji norādīja, ka mehāniskā ventilācija kamerā nav. 2011.gada 16.jūnija iesniegumā pieteicējs faktiski atzīst, ka kameras ir aprīkotas ar mehānisko ventilāciju, bet norāda, ka tā ir nepietiekama. Tā pieteicējs norāda, ka ventilāciju ieslēdz tikai uz 1 – 2 stundām dienā, ventilācijas aile ir slēgta ar biezu metāla plāksni (30x20 cm), kurai ir caurumi 0,8 -1,0 cm.

[16] Kameras Nr.6 ventilācijas iespējas apgabaltiesas vērtējumā izpilda minimālās prasības, jo ieslodzītajiem ir iespējas atvērt logus, tādējādi kontrolēt gaisa pieplūdi kamerā. Tāpat apgabaltiesas vērtējumā būtisks ir fakts, ka pieteicējs no 2009.gada 27.janvāra sodu izcieš slēgta tipa cietuma vidējā pakāpē. Saskaņā ar Kodeksa 50.^{4} panta 7.daļas prasībām notiesātie no rīta celšanās laika līdz naktsmieram var atrasties 1.korpusa iecirknī ārpus kameras, tajā skaitā izmantot

savas tiesības uz pastaigu divos pastaigu pagalmos. Papildus no plkst.13:00 līdz plkst. 16:30 tiek atvērts sporta laukums, kurā ietilpst futbola un volejbola laukumi.

Pieteicējam ir arī iespējas ēdiena pagatavošanai izmantot speciāli paredzēto telpu, nevis darīt to dzīvojamā kamerā. Notiesātajiem ir nodrošināta iespēja centralizēti veikt virsdrēbju mazgāšanu, nevis mazgāt un žāvēt virsdrēbes dzīvojamā telpā.

Apgabaltiesas vērtējumā, apstāklis, ka personas var brīvi pārvietoties plašākā teritorijā, ievērojami uzlabo personas iespējas izmantot plašākas telpas ar labākām ventilēšanas iespējām. Tāpat rodas papildus iespējas veikt kameras ventilāciju ilgstošāk, atverot plašāk logus, durvis, kā arī nepieciešamības gadījumā, lūdzot ieslēgt mehānisko ventilācijas sistēmu.

Apstāklis, ka pieteicējs lielāko dienas daļu var pārvietoties ārpus kameras, norāda, ka pieteicējs daudzām ikdienas darbībām var izmantot papildus telpas. Šādos apstākļos ievērojami mazāka nozīme ir pieteicēja argumentiem, ka kamera vienlaicīgi tiek izmantota kā ēdnīca, virtuve, veļas žāvētava, jo iepriekš minētās darbības var veikt telpās ārpus kameras.

[17] Lietas materiāli liecina, ka nav patiesi pieteicēja apgalvojumi, ka telpas ir antisanitārā stāvoklī. Pirmkārt, paša pieteicēja paskaidrojumi pēc būtības satur informāciju, ka kameras katru dienu uzkopj ieslodzītie, izmantojot ķīmiskus tīrīšanas līdzekļus. Šāds fakts norāda, ka telpas tiek regulāri uzkoptas ar nepieciešamajiem mazgāšanas līdzekļiem. Otrkārt, lietas materiālos ir līgumi par telpu deratizāciju un dezinfekciju ar I.U. „*/Nosaukums/*”, kas apliecina, ka tiek veikti nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu telpu atbilstību sanitāriem noteikumiem (pieteicējs faktiski neapstrīd šos faktus).

Nav apstiprinājušies arī pieteicēja apgalvojumi, ka pieteicējs pretēji viņa gribai ir turēts kamerā kopā ar smēķētājiem. Saskaņā ar Cietuma Drošības daļas priekšnieka vietnieka 2010.gada 28.janvāra izziņu *J.S.* nav mutiski vai rakstiski iesniedzis iesniegumu ar lūgumu turēt viņu šķirti no citiem ieslodzītajiem, kuri smēķē. Turklāt uz izziņas izsniegšanas brīdi pieteicēja kamerā nesmēķēja.

Apgabaltiesas vērtējumā pieteicēja norādītie trūkumi, ka kamerā nav siltais ūdens un elektriskā poga apsardzes darbinieka izsaukšanai, ir maznozīmīgi, jo ūdeni nepieciešamības gadījumā var uzsildīt. Savukārt nodot informāciju dienas laikā var salīdzinoši vienkārši, ņemot vērā, ka ieslodzītās personas drīkst pārvietoties pa korpusa teritoriju, bet nakts laikā izsaukumu var realizēt, klauvējot pie durvīm.

Apkopojot iepriekš minēto, apgabaltiesa secina, ka pieteicēja pieteikums par Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.panta pārkāpumu un tam pakārtotais prasījums par morālā kaitējuma atlīdzību ir noraidāms.

[18] Pieteicējs ir izvirzījis iebildumus pret to, ka nav bijis nosūtīts uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisiju (turpmāk – Komisija) ekspertīzei invaliditātes noteikšanai.

Noteikumu Nr.199 16.punkts noteic, ka ilgstošu vai pastāvīgu fizisko vai psihisko spēju ierobežojuma gadījumos cietuma ārsts, izvērtējot pacienta veselības

stāvokli, nosūta ieslodzīto uz Komisiju invaliditātes ekspertīzes veikšanai. Arī Ministru kabineta noteikumu Nr.650 „Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes komisijā" 6.,9.punkts paredz, ka Komisija veic ekspertīzi, ja ir ārstējošā ārsta norīkojums. Ārsta profesionālās darbības uzraudzība neietilpst Ieslodzījumu vietu pārvaldes kompetencē, bet gan Veselības inspekcijas kompetencē (Ārstniecības likuma 10.pants). Tādējādi secināms, ka ārsts, izmeklējot pacientu un lemjot par to, vai slimnieks ir nosūtāms ekspertīzei Komisijai, nav pakļauts Cietuma administrācijai un Pārvaldei.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka lietā ir izvērtējams tas, vai Cietums, nodrošināja pieteicējam iespējas saņemt atbilstošu medicīnisko pakalpojumu pie ārsta, proti, saņemt ārsta norīkojumu par to, vai ir nepieciešams nosūtīt pieteicēju uz Komisiju. Savukārt lietā nav izvērtējams, vai ārsta atzinums ir bijis pamatots pēc būtības (ar Lēmumiem arī nav vērtēts ārsta atzinums pēc būtības).

Lietas materiālos atrodas Pārvaldes Medicīnas daļas 2010.gada 11.janvāra izziņa, kā arī Cietuma ārsta sniegtā informācija. No izziņas secināms, ka 2008.gada 9.septembrī pieteicējam tika konstatēta sirds aritmija. Pieteicējs tika ārstēts Daugavpils pilsētas slimnīcā un pēc tam Latvijas Cietumu slimnīcā. 2009.gada 30.oktobrī pieteicējs uzrakstīja iesniegumu Cietuma medicīnas daļai ar lūgumu nozīmēt ekspertīzi. Pieteicējs tika ievietots medicīnas izolatorā laika posmā no 2009.gada 3.novembra līdz 13.novembrim novērošanai. Ritma traucējumi netika konstatēti. Tādējādi arī netika pieņemts lēmums par pieteicēja nosūtīšanu uz Veselības un darbnespēju ekspertīzes ārstu komisiju.

No iepriekš minētajiem faktiem apgabaltiesa secina, ka pieteicējam ir sniegti pieprasītie medicīniskie pakalpojumi. Līdz ar to pieteicēja prasījums par Pārvaldes faktisko rīcību, medicīnisko pakalpojumu nenodrošināšanu un morālā kaitējuma atlīdzību ir noraidāms.

[19] Pieteicējs pieteikumā tiesai norāda, ka 2008.gada 9.septembrī mediķis nesniedza medicīnisko palīdzību savlaicīgi (ieradās pēc 40 minūtēm), kā arī nepietiekamā kvalitātē (neizsniedza zāles).

Pieteicējs iebildumus par notikumiem 2008.gada 9.septembrī izteica vairāk nekā gadu pēc notikumiem, turklāt šādi apstākļi netika norādīti 2009.gada 29.decembrī un 2010.gada 5.februārī Pārvaldē saņemtajos iesniegumos. Līdz ar to secināms, ka šādam prasījumam pieteicējs nav ievērojis lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Tādējādi pieteikums par faktisko rīcību, kas izpaudās kā savlaicīga pirmās medicīniskās palīdzības nesniegšana 2008.gada 9.septembrī, ir atstājams bez izskatīšanas, pamatojoties uz APL 278.panta pirmās daļas 1.punktu.

[20] Kā jau tiesa konstatēja iepriekš, pieteicējs Pārvaldei nosūtīja pēc satura līdzīgus iesniegumus. Sākotnēji, izskatot pieteicēja otru iesniegumu (2010.gada 5.februāra iesniegumu), Pārvalde 2010.gada 3.martā sniedza atbildi Nr.1/13-8/531, kas nebija noformēta kā administratīvais akts. Pieteicējs iesniedza sūdzību Tieslietu ministrijā, norādot, ka nav pēc būtības izvērtēts pieteicēja iesniegums.

Tāpat iesniegumā pieteicējs norādīja, ka vēlas saņemt Ls 1000 kompensāciju par Pārvaldes faktisko rīcību, kas izpaudusies, nesniedzot atbildi pēc būtības.

Tieslietu ministrija ar 2010.gada 26.marta lēmumu Nr.1-4.1/40 uzdeva Pārvaldei mēneša laikā no šī lēmuma pieņemšanas dienas atkārtoti izskatīt pieteicēja 2010.gada 1.februāra iesniegumu. Šī lēmuma motīvu daļā norādīts, ka konkrētajā gadījumā ir notikusi dabiskā restitūcija *(restitutio in integrum)*, uzdodot pēc būtības izskatīt pieteicēja iesniegumu.

Pieteicējs pieteikumā tiesā norāda, ka prasa zaudējumu atlīdzību Ls 70 000 par iestādes bezdarbību un Ls 1000 par atbildes nesniegšanu pēc būtības.

[21] Apgabaltiesas vērtējumā iepriekšminētie fakti norāda, ka pieteicējs prasījumu par Ls 1000 atlīdzināšanu iestādē bija izteicis. Apgabaltiesas vērtējumā prasījums ir saistīts ar pamatlietas izskatīšanu par Pārvaldes faktisko rīcību, kas izpaudās kā bezdarbība, pieļaujot Konvencijas 3.panta pārkāpumu, jo pēc būtības pieteicējs nebija lūdzis atbildētājam sniegt atbildi, bet gan izdot administratīvo aktu, kas atzītu par prettiesisku iestādes faktisko rīcību. Tādējādi arī zaudējumu atlīdzinājums Ls 1000 apmērā ir izvērtējams vienlaicīgi ar iestādes faktiskās rīcības izvērtējumu. Tāpat apgabaltiesas vērtējumā pieteicēja prasījums nebūtu izskatāms APL 184.panta otrās daļas kārtībā, ņemot vērā, ka attiecīgās tiesiskās intereses ir iespējams īstenot ar šā panta pirmajā daļā minēto pieteikumu.

Pieteicēja prasījumi par Pārvaldes faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku ir noraidāmi kā nepamatoti, līdz ar to ir noraidāmi arī pieteicēja prasījumi par zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzību.

Apgabaltiesas vērtējumā, nododot Pārvaldei atkārtoti pieteicēja 2010.gada 1.februāra pieteikumu izvērtēšanai, tika novērsti radušies trūkumi, tādējādi cita veida zaudējumu atlīdzināšana nav pamatota.

[22] Atbilstoši APL 126.panta ceturtajai daļai, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma spēkā stāšanās.

Ar tiesas lēmumiem pieteicējs bija atbrīvots no valsts nodevas samaksu par pieteikumu un apelācijas sūdzību lietā Nr.A420580910 un Nr.A420705610, tādējādi pieteicējam uzliekams pienākums atmaksāt valsts nodevu Ls 60 apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 245., 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt *J.S.* pieteikumu par Ieslodzījuma vietu pārvaldes faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, kas izpaudās kā *J.S.* turēšanā */ieslodzījuma vieta/* necilvēcīgos un antisanitāros apstākļos, medicīnisko pakalpojumu nesniegšanu, un zaudējumu, morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

Atstāt bez izskatīšanas *J.S.* pieteikumu daļā par Ieslodzījuma vietu pārvaldes faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam medicīniskās palīdzības sniegšanu 2008.gada 9.septembrī.

Uzlikt par pienākumu *J.S.* atmaksāt Latvijas Republikai valsts nodevu Ls 60 apmērā triju mēnešu laikā no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis referents *(paraksts)* V.Poķis

Tiesneses *(paraksts)* I.Amona

(paraksts) S.Liniņa

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis V.Poķis
Rīgā, 2013. gada 28. martā.